

„... Když jsem ten oves přesíval a to seno probíral, ptal jsem se Míchala:

„Kde jste kupovali obrok?“

„To si šel pan štolba sám do těch skladů, co prodávají seno na centy a oves na pytle. Pro toho hřebečka černého a pro toho hřebce plavého koupil vždy půl korce pěkného ovsa a několik centů sena také pěkného.“

„A pročpak nedával i druhým koňům takový obrok?“

„To bylo tak, když pan hrabě přišel do konírny ráno, zastavil se nejprv u černého hřebečka a vzal do hrstě nedožraný obrok a na seno se podíval, a když viděl, že je pěkně zelené a že mají čistou slamou podestláno, podíval se po konírně a odešel. Ale to já jsem si potom tak vyčíhal — když nebyl štolba doma, ani ten kočí, ten s ním držel, tak jsem šel na půdu a vzal jsem si síto a nabral jsem si do síta ovsa, a přesíval jsem ho tak dlouho, dokud jsem viděl padati na půdu plevy. Když jsem si ho asi půl korce přesil, dal jsem ho do pytle, plevy jsem zametl do nejzadnějšího kouta a oves schoval jsem si do postele pod slamník. — Ráno obyčejně krmil jsem ty ostatní koně sám a druhý kočí podestlával, a večer, to jsem vždy byl v konírně sám, to odešli oba; a to jsem vždycky všem těm hovádkům nasypal ovsa. Ale kočí se toho nějak domakal a od té doby nemohli mně přijít na jméno a od rána do večera nadávali mně zlodějů. Už jsem chtěl jít k panu hraběti žalovat, ale zase jsem si rozmyslil, že jsem jen kočí a on že je štolba, a že by mně to pan hrabě nevěřil.“

„Měl jsi pana hraběte přesvědčit a byl by ti věřil.“

„I však on se nejspíše pan hrabě přesvědčil o něčem, protože druhý den ráno, když jsem přijel z města s panem komorníkem, povídal nám vrátný, že dostal štolba i kočí Josef výpověď.“

I povídal mně, ty dni, co tu byl sám, že celé noci probděl,

a přece že nestačil všude všecko uklídit, že sotva stačil všechny ty koně nakrmit, podestlat jim, vyčistit konírnu, ale do kůlny na kočáry že se nemohl podívat a mnohdykráté že nemohl ani dvůr zamést. Že chtěl už nějakého kočího sám hledat a tu že jsem přišel já. I myslil prý si, když mě viděl jít nahoru k vaší milosti, kýž je to ten nový štolba, — a když mu to tak napadlo, odvázal si uprášenou zástěru a běžel si pro čistou, a když si ji uvázal, čekal, jestli přijdu s vaší milostí do konírny. A když se mu naděje vyplnila, byl rád; večer potom povídal jsem mu:

„No, Michale, tu noc musíš ještě obětovat. Do rána musí být všecko všude uklíděno a vyčistěno, aby tě pan hrabě, až přijde ráno do konírny, pochválil; ale poněvadž vidím, že bysi to sám nezastal, pomohu ti. A když si mě pan hrabě nechá, půjdeme si pro obrok na trh.“

„To víte, že si vás nechá, vždyť by mně nebyl poručil, abych vás, pane štolbo, poslouchal, cokoliv mně poručíte. A já, když jste se tak na mě přívětivě podíval, viděl jsem, že budu mít hodnějšího pána, který mně nebude ublížovat. A i ty koně, co jste tu mezi nimi, jsou veselejší, jako by tomu rozuměli, že budou mít lepší chování a lepší obrok.“

O tom, co jsem vaší milosti povídal o Míchalovi, nezmínil jsem se před hostmi ve vínárně, to nepatří do veřejnosti a tím chtěl jsem jen vaši milost upozornit, že měla vaše milost poctivějšího kočího než štolbu.

Když se mě ti pánové ptali, kde jsem to byl, když jsem po dva večery ani nepřišel a po dva večery od uchystané večeře utekl. I povídal jsem jim, že dvakrát vaše milosti na návštěvě byla a dvakrát v italské opeře v Korutanské bráně.

„To oni ti páni šlechticové rádi se dívají na ty Italiánky,“ prohodil jeden z hostů.

„Možná dost,“ odpověděl jsem mu, „že tam leckterýs šlechtic jen proto jede, aby se na Italiánky díval, ale náš pan hrabě nejede tam proto, aby se na ně díval, ale aby poslouchal hudbu a jejich krásný zpěv. Lóže našeho pana hraběte je v druhém poschodí naproti jevišti. Než pan hrabě do lóže

vejde, musí myslivec zastříť přední záclony a potom musí zavřít dvěře z galerie a za dveřmi musí stát, dokud opera trvá, aby tam nikdo nevešel ani mezi jednáním. Štolbové ostatních šlechticů rozjedou se po ulicích, a který má blízko, jede domů — já ale projíždím se pomalu před divadlem a slyším všecko, co se tam zpívá, a já mám zpěv rád. A proto také, když mně pan hrabě ráno řekne: Jene, dnes pojedem do opery, zůstanu rád doma — ale když pan hrabě někdy pozapomene a myslivce teprv večer do konírny pošle s rozkazem, že pojedem pan hrabě do opery, běží jeden kočí pro mě, druhý zatím zapřáhne, a než hrabě dolů sejde, sedím na kozlíku. A když pan hrabě sedí a myslivec vzadu na kočáře se postaví, popustím koňům uzdu a za čtvrt hodiny jsme u divadla. A takovou jízdu rychlou má náš hrabě rád. A do opery nejede nikdy dříve až před samým a z divadla je první dole.‘ A když se mě ten jeden z těch hostů ptal, proč se vaše milost do lóže skrývá a nikoho k sobě pustit nechce, povídal jsem mu, že vaše milost nejede do opery na podívanou, ale aby se potěšila posloucháním líbezného zpěvu a krásné hudby, a že je to tedy zcela přirozená věc, když si vaše milost zapoví, aby služebník nikoho do lóže nepouštěl, dokud opera trvá. — A já to vím sám podle sebe, jaký dojem to dělá na člověka, když poslouchá krásný zpěv.“

„A kdepak jsi slyšel ten krásný zpěv, chodíš ty také do opery?“ ptal se mě hrabě s usmáním.

„Do opery bych já nemohl chodit, ale když na vaši milost dole na ulici s kočárem čekám, slyším všecko, co se v opeře hraje i zpívá. Obyčejně jsem dole sám a tak se pomaloučku projíždím nablízku divadla a daleko do ulice nezajíždím, dokud opera trvá. A když slyším tleskot a vyvolávání, obrátím kočár k postranním schodům, aby vaše milost nemusela na mě čekat. Slovům ovšem nerozumím, ale nápěvy zůstávají mně dlouho v paměti, a když jdu tak někdy večer domů aneb když jsem sám ve svém pokoji, zazpívám si je a vždy mě to utěší. Onehdy jel jsem okolo toho hraběcího domu, kde vaše milost zvána byla k večerní zábavě na počátku druhého měsíce, když jsem k vaší milosti do služby vstoupil;

hrál tam tehdaž ten znamenitý houslista a na toho jsem si vzpomněl.“

„A kdepak jsi ho slyšel? Jak se pamatuju, byly okna zavřeny a zastřeny?“

„Byly z počátku, ale potom, když jsem po druhýkrát po ulici podél domů jel, otevřel někdo v osvětleném salonu dvě půle vnějších oken, ale záclony zase zastřel. I povšiml jsem si toho a zůstal jsem s kočárem před domem stát a netrvalo to dlouho, zazněly zvuky houslí, a ty krásné nápěvy, co napotom hrál, jsem všechny slyšel.“

„To se ti poštětilo, ten hrál velmi krásně,“ povídal hrabě.

„A to mám jen vaší milosti co děkovati; kdyby mě vaše milost posílala byla vždy domů s kočárem, jako ti druzí štolbové vždy domů jezdí, nebyl bych slyšel ani opernízpěvy, ani houslistu. A to mě tehdaž tak těšilo, že když jsem přijel domů, ani jsem usnout nemohl, tak mě ty zvuky těch houslí rozčilily, a doposud zůstala mně ta jedna píseň v paměti.“

„To je to, Jene, co se mně u tebe líbí, že si všeho povšimneš a že to k svému vzdělání použití umíš. Já bych přál, aby v každém šlechtickém domě takových několik služebníkův bylo, kteří by se tak snažili každou příležitost, která se jim naskytne, k jejich vzdělání použití jako ty, Jene!“

„Ale málokterý má zase takového pána, jako je vaše milost! A proto je mně to také tuze líto, že musím vaši milost opustit, — kde jsem tak šťastným byl.“

„Nu tedy mně to dopověz s tou známostí.“

„Když jsem tedy tomu hostu skrze to divadlo moje mínění řekl, vstal jsem a šli jsme jako vždy s lékařem domů. Ve dveřích zastavil mě hospodský a prosil mě, že by rád se mnou o jedné věci promluvil. I povídal jsem mu, že se nemohu déle zdržovat, ale že se tam ráno stavím. — Na cestě povídal mně lékař: „Pane štolbo, když jste nám povídal o vašem panu hraběti, pod jakými podmínkami jste byl do služby přijat, a když jste se zmínil i o tom, že se nesmíte ženit, — odešlo to děvče ihned ze dveří a víc nepřišlo a hospodská i hospodský zůstali jaksi zaraženi. Mně se zdá, že vás má to děvče rádo a příbuzní její že by to také rádi

viděli, aby jste si ji vzal?“ I povídal jsem mu, že to vím a proto také že jsem to řekl, aby se nekojili marnými nadějemi. I povídal jsem mu dále, kde jsem ji viděl a vše, co jsem vaší milosti řekl i co jsem si myslil, když jsem šel domů. Když jsem mu to řekl, povídal mně:

„Pane štolbo, — dejte si pozor, mně by se to děvče nelíbilo!“

I chtěl jsem se ho ptát proč, ale byli jsme na rozcestí; on šel do nemocnice, a já šel jsem tedy domů. Ale celou noc nespál jsem a na nic nemyslel než na ty jeho slova. Ráno když jsem si uvedl všecko do pořádku, řekl jsem Míchalovi, že jdu do té vinnárny k snídání, ale že se tam dlouho nezdržím a potom že přijdu domů, tedy kdyby se vaše milost po mně ptala, aby to vyřídil. Byl bych šel sám k vaší milosti, ale bylo ještě časně, i domníval jsem se tedy, že vaše milost v spacím pokoji je.

Když jsem vešel do vinnárny, seděla hospodská i on u velkého stolu a snídali kávu a drobili si do ní mastné rohlíčky. — Když jsem to viděl, znechutila se mně káva a poručil jsem si raději žejdlík vína rakouského a vybral jsem si z košíku slaný rohlíček.“ —

„A proč se ti znechutila ta káva?“ ptal se mě hrabě.

„Já když piju kávu, piju ji čistou a rohlíček, aneb když je jiné pečivo, po kousku si přikusuju. Káva musí být dobrá a čistá a smetana buď čerstvě svařená, a nejraději ji piju s dobrou smetanou studenou. Mastné očko nesmím na kávě vidět, to ji nepiju. Někteří smáčejí si do vína suchary — to já nikdy, jak vidím drobty ve víně, nepiju je. —

To se musím přiznat vaší milosti, že jsem v jídlech výběračný. — Já nejím mnoho, ale co jím, to musí být dobré a čistě připravené, a nejraději jím masitá jídla — o sladké věci nestojím. Vína nepiju nikdy víc než holbu, ale musí být dobré. Mezi časem nejím nikdy nic, leč když zraje ovoce; to si jdu na ovocní trh na Novou Vídeň — tam je ovoce na proutěných plochých košíčkách na zelených listech vyrovnáno a vyhlíží to hned chutněji. To si potom koupím z jara jahody, broskve, slívy a na podzim jablka a hrozny,

sím buď po obědě, aneb když přijdu domů po večeři.“

„Vidíš, Jene, tvoje upřímnost je mně milá i v tom ohledu, kdybych se byl zeptal některého jiného z mých služebníkův, nebyl by mně žádný pravdu pověděl, ty ale přiznal jsi se mi, jak a co rád jíš a píšeš a jaká vůbec tvoje strava je, a já ti to také schvaluju, že si kupuješ stravu chutnou a čistě připravenou.“

„A co nejlepší při tom, vaše milost, že mě přijde laciněji, než kdybych si bral na předplacení měsíční z kteréhokoliv hostince zde v okolí. Když mám k obědu šálek dobré polívky a půl libry dušeného hovězího masa aneb čtyry řízky hovězí, aneb když se trefí kousek zvěřiny dušené, mám toho k obědu dost, a když nepíju mnoho vína, mohu zato pít lepší. A když si to hned zaplatím, přijde mě to laciněji. A tak i s večeří, to ale nikdy nejím polívku a jen polovic masa. Hostinec, kam chodím na oběd a na snídání doposud a kam jsem chodil i na večeři dříve, je na předměstí Nové Vídne asi sto kroků od bytu mojí sestry, k níž každou neděli k obědu zván bývám, a také ona mně ten hostinec doporučila.“

Ve vedlejší hospodě — co jsem tenkrát s kmotrem stál — sjednal jsem Václavu a Míchalovi stravu. Za oběd, polívku, kus masa a nějaký přívar k němu — v neděli pečení — platí každý 30 kr. bez chleba. Chléb radil jsem jim aby si kupovali na trhu, na týden bochník, přijde jim to laciněji. Vrátný si tam také chodí pro oběd i lokaj tam chodí na oběd, a když viděl hospodský, že se mu to vyplácí, dává jim nyní i mezi týdnem jeden den dvojí maso. K snídání má každý žejdlík kávy z dobrého mléka a za ten dají 8 kr. a nadrobí si do ní chléb. K večeři koupí si každý něco k chlebu, syrec, máslo. — Lokaj je už zvyklý na vídeňský chléb, a ráno k snídání koupí si rohlíčky a k večeři také snad do hospody jde.“

„A kampak chodí na stravu komorník a myslivec?“

„Nevím, vaše milost, ale beztoho že chodějí spolu do jednoho již hostince, kde není strava tak drahá jako v těch okolních velikých hostincích. To oni také budou dbát o to, aby měli každý měsíc několik zlatých v záloze — jako i každý z nás. Při čem také mnoho zlatých do roka uspořím, je tabák.“

„Ty nekouříš, Jene?“

„Nekouřím, pane hrabě; kdybych kouřil, koupil bych si vždy dobrý tabák a dobré cigáro. – To by mě ale zase mnoho peněz stálo do roka. I myslil jsem si tedy, nač bych já dával císaři tolik dobrovolné daně za rok, kdo na to má, ať mu to dá, ale já mohu upotřebiti ty peníze na něco užitečnějšího. I zařekl jsem se, že nebudu nikdy kouřit, a držel jsem slovo. A také mně to ten lékař, když viděl, že nekouřím, schválil. Povídal, že by mně kouření dobře neposloužilo, že mám slabá prsa. A radil mi také, abych si navykl mýt prsa studenou vodou každý den ráno. I poslechl jsem ho a myju se nyní každé ráno studenou vodou.“

„A dělá ti to dobře?“

„Ano, vaší milosti, dělá mně to dobře. Když se potom ustrojím a k snídání jdu, cítím se čerstvější. Když mě vaše milost upozornila, že si musím svoje vlastní prádlo sám dát vyprát, ale všechno postelní, i co je pro konírnu potřeba, zúčtovat vaší milosti, šel jsem druhý den k sestře a řekl jsem jí to.“

„Já vím o jedné pradleně — je vdova a má dceru a pere i u mě a já jsem s ní spokojená. Když ji tedy ujistiš, že bude mít celý rok prádlo, co dáváš prát na účet pana hraběte, a i tvé vlastní a prádlo kočův, a když dostane každý měsíc peníze od tebe vyplaceny, může vám to i laciněji než komukoliv jinému vyprát. Za ty peníze zakoupí si zásobu mýdla, a když jí vyschne, je sporší, — tak i dubového popele na luh prodám jí z mé zásoby a škrob může si též koupit do zásoby, a poněvadž u nás v domě zůstává, mohu jí půjčit i kotel na vyvárku a vodu může si nechat přivést od vodařův z Dunaje.“

I dal jsem jí tedy prádlo a pere nám doposud a pere čistě. Prádlo kočům počítá o něco laciněji, nemají ho nikdy mnoho a potom mají košile z hrubšího plátna. Ale i ode mě nežádá za prádlo mnoho, ani za prádlo na účet vaší milosti; povídala, že to není nikdy tak špinavé, aby jí to mnoho práce a mýdla stálo, a tedy že to může také laciněji počítat. Ale slyšel jsem od některých štolbů, s kterými jsem se sešel v hostinci, co k obědu chodím, naříkati si na vídeňské pradleny, že mají

jako vosk žluté prádlo a že všechno prádlo kartáčemi perou, takže košile za rok je roztrhaná. Já si nemohu stěžovat, já mám prádlo pro konírnu i na postele i svoje prádlo bílé jako květ!“

„Však já jsem to zpozoroval hned z počátku, že to prádlo zcela jinak vyhlíží než předtím, a když jsi mně přinesl účet, viděl jsem, že jsi ty za ně ani tolik neplatil, jako já jsem platíval,“ pravil hrabě.

„Vždyť je to tak dobře, vaše milost, když máme prادلenu, která nám čistě pere a ne tak draho jako jinde.“

„Ty si to umíš, Jene, všechno dobře zařídit, to je to!“

„Když potřebuju něco od řemesla, jdu k mistrovi zkušenému a zeptám se ho, kde bych to neb ono koupil. Když ale potřebuju ženskou práci, vyprat prádlo, ušít něco, koupit plátno, to jdu vždy k mojí sestře a ta mně v takových věcech nejlépe poradí. Tu prادلenu mně také ona zaopatřila a jsme s ní všickni spokojeni, i vaše milost. Předešlý měsíc nabídla mně, mám-li tolik peněz, že bych si mohl šest košil plátěných koupit, že bude mužovi také na šest košil plátno kupovat, a když se vezme celý kus plátna, že přijde na loktě o mnoho laciněji.

„A já chci si koupit šest šátků plátěných, ty také nosíš bílé plátěné šátky, tedy si kup také šest a přijdou nám též laciněji. A já ti je dám, košile, ušít a šátky ovroubit a budeš zásoben pěkným prádlem na dlouhý čas.“

Bylo mně to vhod. Druhý den nabídl jsem zase já Václavovi a Míchalovi, aby si dali z uspořených peněz každý na dvě košile, že jim koupím plátno tenčí, aby je měli na neděli. Koupila to sestra u jednoho známého již kupce, který má veliký obchod v plátnech. — Od ušití neplatil jsem také mnoho a mám je pěkně ušity.

„No vidíš,“ povídala mně sestra, „neutratil jsi ani všechny peníze a máš za to pěkné prádlo; a když jedeš s panem hrabětem ve tvém svátečním šatu, máš alespoň také pěknou košili k němu a panu hraběti se to bude zajisté také líbiti!“

„To měla pravdu, to je vždy dobré doporučení, když vidí pán na služebníku pěkné prádlo.“

„A Václavovi a Míchalovi nechala také košile ušít u jiné zase švadleny, aby nemuseli tolik za ušití platit, a mají je hezky ušity.

A nyní musím vaší milosti dopovědít, jak se to rozhodlo v té vínárně. Když jsem si neporučil kávu, nýbrž víno, vstal hospodský, vzal láhev a šel do sklepa. Hospodská sebrala oba hrnčky do ruky, a když je byla do kuchyně odnesla, přinesla dva tácky, sklenici a čistý ubrousek. Prostřevši ho přede mne na stůl, postavila na jeden tácek sklenici, na druhý položila několik rohlíčků z košíku a mezitím přinesl mně hospodský láhev vína, postavil ji na tácek vedle sklenice a přisedl ke stolu. Hospodská postavíc košík na vedlejší stolek přisedla též ke stolu. Já nalil jsem si do sklenice vína, napil jsem se a sáhl jsem po rohlíčku, čekaje, kdo začne mluvit.

„Pane štolbo,“ ozval se hospodský, „řekl jste vy Terezce, že ji máte rád?“

„Neřekl — neřekl jsem jí to proto, že jsem ji nechtěl klamati marnými nadějemi. Když jsem ji poprvé viděl jít se škopkem na hlavě, zalíbil se mně její čistý oblek a šel jsem za ní. Když jsem viděl, že jde do vínárny, měl jsem za to, že je buď služka, buď sklepnice. Abych se o tom přesvědčil, šel jsem druhý den sem k večeři. An jsem ty hosty neznal, přisedl jsem k malému stolku a poručil jsem si večeři, a když jste mně se vším, co jsem žádal, posloužili, přisedl jste si ke mně, a když jsem se vás ptal, je-li to vaše dcera, řekl jste, že není, že je to vaše neteř, a začal jste mně, aniž jsem se vás ptal, povídat o její rodině, o její šikovnosti i čistotnosti a že je vaší paní k ruce a že ji máte jako svou. Když jsem šel domů, myslil jsem si, kdybys měl takovou službu, abys mohl ženu uživit, a kdyby ti bylo dovoleno se oženit, vzal by jsis takové čistotné, pracovité děvče za ženu. — Když jsem potom přišel druhý večer a třetí večer, viděl jsem patrně, že se jí líbím a vy že si toho nevšímáte; přisedl jsem tedy k velkému stolu mezi společnost, aby se ta známost nestala důvěrnější. Kdybyste se mě byli tehdáž ptali na moje okolnosti, byl bych vám jako poctivý člověk to samé řekl, co jsem vám nucen byl říci přede všemi hostmi.“

„A cožpak byste si nemohl nějakou jinou službu najít?“ ozvala se hospodská.

„Já nejsem ještě tak dlouho u pana hraběte, abych ho mohl prosit o doporučení, a kdybych mu řekl, že se chci oženit, nedal by mně dokonce žádné doporučení, ba vypověděl by mě ze služby. A kam bych potom šel? Kde bych službu našel, když bych v tak krátkém čase od takového pána šel, u něhož služebníci léta jsou; žádný by mne nepřijmul.“

„To je ovšem těžká věc,“ ozval se hospodský.

„Má-li mě Terezka opravdu ráda, tedy ať na mě tak dlouho čeká, až dostanu takovou službu, abych mohl ženu uživit a aby mně dovoleno bylo se oženit. Kdy to ale bude, to vám určit nemohu. Dokud budu ve Vídni, budu sem chodit jako jindy, ale kdyby pan hrabě jel na venek, musím s ním. A když máte Terezku jako svou, tedy ji nenechávejte sedět večer, když si práci odbyde, u postranního stolku aneb v kuchyni; ať si sedne k vám ke stolu, mezi nás.“

I dal jsem jim sbohem a šel jsem domů. Dva večery nešel jsem tam; první večer šel jsem do toho hostince, co chodím k obědu, druhý večer musel jsem zůstat doma. Třetí večer šel jsem tam a vymluvil jsem se, že jsem byl oba večery ve službě vaší milosti. I rozprávělo se a povídalo se všelicos a potom přišla také Terezka z kuchyně, přisedla si ke stolu vedle tetky a začala vyšívat bílý šátek. Když se po chvílkách na mě podívala, napadla mě vždy moje sestra a myslil jsem si, jakpak se jí asi bude líbit, a vždy mně jakési tušení říkalo, že ne. Když jsme potom vstali, vstala Terezka také, sebrala si vyšívání, rozsvítila si svíčku a šla za námi ze dveří. — Za dveřmi dal jsem jí dobrou noc, podal jsem jí ruku a šel jsem za lékařem se schodů dolů.

„Nuž pane štolbo, kterak se to rozhodlo?“

I povídal jsem mu kterak.

„Já se vám nedivím — vy jste poctivý a dobrý člověk, ale nevím, nebudete-li toho někdy litovat, že jste jí dal slovo.“

„No vždyť ji ještě nemám a nebudu také spěchat s tím ženěním, abych kvůli němu opustil takovou dobrou službu.“

„Máte pravdu.“ — I podali jsme si ruce a dali jsme si dobrou

noc, on šel domů a já jsem šel též domů. I chodil jsem tam každý večer, mimo večery, kde jsem věděl, že mě bude vaše milost potřebovat. K obědu chodil jsem do tohotěz hostince co jindy a v neděli k sestře. Na tu neděli jsem se vždy těšil.

U sestry je vůbec každý den dobrý oběd a k obědu dobré víno, ale v neděli, a když je tam i otec, to je vždy ještě něco zvláštního a vždy o jedno i o dvě jídla více a trochu pečiva. A to ona si všecko sama na trhu koupí a sama uvaří. Po obědě jde švagr obyčejně do blízké kavárny na černou kávu, ale já zůstanu u rodičů a u sestry. S otcem přijde vždy starší bratr Míchal i provází ho také zase domů. Když jsou krátké dny anebo nečasy, to mu zapůjčí kmotr koně a vozík a bratr ho ráno přiveze a navečér odveze. To mu koupím vždy dva paklíčky dobrého tabáku; a to je mu nejmilejší pochoutkou. To jde po obědě dolů na dvůr, zapálí si dymku, a Toník, synek sestřin, jde s ním a musí mu povídat o francouzské válce, co tam všecko viděl a zkusil. Míchal je starší o dvanácte let nežli sestra a sestra je starší o deset let nežli já. Když se matka na mě podívá, říká: „Jene, ty jsi celý otec!“ A když se otec podívá na sestru, říká: „Jene, jako tvoje sestra Kateřina, tak vyhlížela tvoje matka, když byla v jejích letech.“

„Tvoje sestra jmenuje se Kateřina?“ ptala se mne tehdaž vaše milost a já jsem odpověděl, že ano a moje matka že se jmenuje Barbora a otec Jan, jako já. Sestra je větší nežli já. Co se vdala, za těch několik let ztloustla, ale sluší jí to. Každý, kdo moji sestru potká, říká, že je hezká paní. Má hezkou ruku, čistou pleť, černé vlasy, široké čelo, a co je u ní nejpěknější, to jsou její oči, a to říká otec, že to má oči matčiny. A dobrá je a veselá je a švagr má ji velmi rád a já ji mám také velmi rád. — Nikdy jsem před ní nic netajil, ale o té mojí známosti dlouho nic nevěděla.

Jednou ptala se mě tetka Terežčina, kam chodívám v neděli, že tam nikdy v ten den nepřijdu. Lhát jsem nechtěl — řekl jsem tedy pravdu, že chodím k sestře na oběd; že tam bývá někdy i otec i bratr; zkrátka pověděl jsem jim, z jaké jsem rodiny. I viděl jsem, že je to jaksi urazilo, že jsem nikdy o tom

se nezmínil. Slíbil jsem jim tedy, že je tam jednou k ní zavedu, aby ji poznaly. I byl jsem tedy nucen sestře to říci.

„No tedy je některý den sem přiveď, ale matce prozatím neříkej o tom nic,“ povídala mně sestra.

Za několik dní vzkázal jsem sestře, že tam s nimi přijdu druhý den. Druhý den odpoledne šel jsem s nimi tedy k sestře. I pozdravila nás vlídně a já řekl jsem matce, že to jsou moje známé. I pozdravila je také matka, ale mně podala ruku; i zůstal jsem u matky stát, ale sestra podala jim ihned sesle ke stolu a pobídla je, aby sedly. Švagr nebyl doma, jen Toník. I pustila se s nimi do hovoru a hovořila s nimi o leccčems, ptala se jich, co jim vynáší ta živnost a jak to a ono jídlo vaří a jak se už mluví. Když si trochu pohovořila, poslala Toníka do kuchyně, aby služka prostřela na stůl a přinesla svačinu, která byla přichystána v kuchyni. Měli jsme dobrou svačinu; kávu dobrou, pečivo, ovoce i víno; matka ale měla čokoládu. Když jim sestra nalila do šálku kávu, donesla matce šálek čokolády a trochu pečiva a já zase zastával jsem místo její u stolu. Terezka se upejpala, nechtěla víno pít, ale tetka pila. Toník seděl také u stolu. Když sestra matce posloužila, sedla si i ona ke stolu, vypila jen jeden šálek kávy, sjedla trochu pečiva a nalila si do skleničky vína a nalila také mně. Když jsme víno vypili, vstal jsem a sestra také vstala.

„Musíš jít domů, Jene, vid?“ ptala se sestra.

„To víš, že už chvátám.“

Když viděly, že líbám matce ruku, přistoupily také a pozdravily ji. Na cestě zmínila se tetka, že švagr zajisté dobrou službu má, když je to v pokojích u paní sestry tak pěkně zřízený.

„Podle toho nemůžete soudit, že má můj švagr dobrou službu, kdyby měl sebelepší službu, kdyby nebyla moje sestra dobrá hospodyně a neuměla si všechno dobře zřídit, nevyhlíželo by to tak pěkně v jejích pokojích. Stravu mají každý den dobrou, ale když má sestra hosta, to se nedá zahanbit. Ona ale nechodí nikam na návštěvy, protože nemůže matku samotnu doma nechat.“

„A hezká je vaše paní sestra.“

„To říká každý, že je hezká, ale je i dobrosrdečná i moudrá ve všem. Ona je mně matkou i sestrou a já ji mám velmi rád a ona mne.“

I viděl jsem, že jim ta moje chvála není vhod; ale já jsem si z toho nic nedělal. Když jsme přišli k hostinci, dal jsem jim sbohem a šel jsem domů. Ráno šel jsem časněji k snídání a zašel jsem si k sestře a ptal jsem se jí, jak se jí líbí Terežka.

„Nelíbí se mně, to jsi ty hezčí, Jene!“ povídala sestra, a když jsem jí povídal, co mně tetka na cestě řekla, nebylo jí to pranic divný, viděla prý dobře, jak si tetka všecko prohlíží a jak se to děvče mračilo, když jsem z počátku jen u matky stál.

„Ale netrp jí takové rozmary.“

Když jsem tam druhý večer přišel, viděl jsem, že je uplakaná, i ptal jsem se tetky, co jí je.

„Je jí to líto, že jste si jí včera nevšimnul a jen o paní sestře mluvil a že je hezká a že ji máte rád.“

„Ovšem že ji mám rád a ona mě má také ráda, a kdyby mě měla Terežka tak ráda jako ona, zajisté by mě nezlobila, a nebude-li jinaká, nebudu sem chodit.“

Touto vyhrůžkou dobyl jsem si na čas pokoje; když jsem viděl, že Terežka zmoudřela, nabídl jsem jí, že může moji sestru i beze mě navštívit, že ji bude zajisté ráda vidět. I šla tam asi po dvakráte, a když jsem potom v neděli k sestře přišel, povídala mně, že jsem dobře udělal, že jsem ji tam poslal, že ji ponaučila, jak se má chovat, chce-li si moji vážnost dobýti. To mně ale také sestra řekla, že mě má Terežka ráda a že ji to trápí, že si nehledám jinou službu, i tetku i strýce že to trápí. — I řekl jsem sestře, že já to dávno vím, že je to trápí, ale že si proto přece nebudu hledat jinou službu, a sestra byla se mnou zcela srozuměná.

Tak to trvalo dva měsíce. — Tu jednoho dne vzkázala mně hospodská, abych tam přišel mezi dnem, že by se mnou ráda mluvila. I myslil jsem si, cožpak to zase bude, abych tam přišel mezi dnem. Před polednem jel jsem s vaší milostí na koni. K obědu šel jsem na Novou Vídeň — po obědě stavil jsem se u čalouníka, a to je kus cesty; večer nechtěl jsem z domů jít, poněvadž jsem předzvídal, že vaše milost mě

potřebovat bude. Stavil jsem se tam tedy ve tři hodiny. Nebyl tam nikdo, nežli tetka a strýc.

„Pane Jene,“ povídá mně tetka, „my se nemůžeme na to trápení toho děvčete déle dívat, kdyby to její matka věděla, dělala by nám předhůzky, že jsme jí takovou známost dovolili.“

„A to by také měla její matka pravdu, kdyby vám dělala předhůzky, — vy jste dobře věděli, že já nemám takovou službu, abych mohl ženu uživit!“

„To jsme ovšem věděli, ale mysleli jsme si, že se budete starat, aby jste si lepší službu zaopatřil; ale když jsme viděli, že si nehledáte žádnou službu, umluvili jsme se s mužem, aby se udělal tomu trápení konec a aby jste se dali tajně oddat a že nemusí o tom nikdo vědět a dokonce pan hrabě. A Terezka je s tím také srozuměná i vaše paní sestra i vaše matka. Já jsem s nimi o tom už mluvila. My to děláme jen pro ni, aby byla upokojená. My nežádáme od vás, abyste ji živil, my se budeme o ni sami starat.“

I neřekl jsem jim na to nic a šel jsem k sestře.

„Ano, byli u mne. Terezka zde nebyla, ale tetka a strýc, a jak to řekli tobě, tak i mně.“

„Ale kdopak mě může nutit, abych se s ní dal oddat?“

„Nemohl by tě byl nikdo nutit, aby jsi se dal s ní oddat, kdybys jí nedal byl slovo, že si ji vezmeš, když dostaneš lepší službu. Když ale viděli, že si nehledáš službu, vzali tě za slovo a řekli, že oni od tebe nic nežádají, že oni si ji budou sami živit, jen když se stane tvou ženou. Jim jde jen o to, aby měla muže, aby tě měli jistého. Mně je tě líto, ale tys na tom sám vinen a budeš nucen slovu dostát. Aby to tajné zůstalo, o to bych se postarala já, ale jak se to vyvede, o tom se musím s mužem poradit. Zastav se tu zítra, já ti uchystám sama snídání.“

I šel jsem domů, ale byl jsem tak sklíčen, že jsem přeslechl Míchalovo vyřízení, že vaše milost pojedje navečer na návštěvu. Teprv když viděl, že nevycházím z pokoje, vešel do pokoje a vyřizoval mně to znova. I ptal jsem se ho, kam vaše milost pojedje, abych se dle toho oblékl. I povídal mně, že myslivec povídal, abych se oblékl do pěkných šatů.

„Tedy jdi a rychle zapřáhni, já budu hned hotov.“

Bylo mně to milé, že jsem měl příležitost probrat se z těch myšlének. Když jsem vaši milost do domů dovezl a po ulici s kočárem se projížděl, přál jsem si, kdyby mně tak vaše milost druhý den ráno kázala, abych jel s vaší milostí na venek, že bych tomu nejlépe ušel. Ale přání moje se druhé ráno nevyplnilo a to ráno, když se mohlo moje přání vyplnit, měl jsem oddavky.

„A kterépak to bylo ráno?“ ptala se mě vaše milost.

I odpověděl jsem vaší milosti, že to bylo právě to ráno, když vaše milost odjela nakvap na venek. Václav mě hledal u sestry, a když mě nikde nenašel, musel ject s vaší milostí Míchal.“

„Však jsem se divil tehdáž, kde jsi se zdržel. Vidiš, když by jsi i tenkrát byl pamětliv býval tvé povinnosti, mohl jsi tomu ujit.“

„Však jsem dost za to trestán.“

Oddavky měli jsme v jednom starém kostele na Nové Vídni; švagr znal . . .

.....
... vaše milost koně obrací, abych v stejné zůstal vzdálenosti, a když vaše milost zůstane s koněm stát, abych se též více nepřiblížil, než je slušno.“

„Vidiš, Jene, nyní ti teprv povím, že se mně ta tvoje slušnost a uctivost zalíbila při první jízdě. Kdybys byl dříve u některého šlechtice byl sloužil, nebyl bych se tomu divil, myslil bych, že ti to poručil; ty ale nesloužil jsi, jen u sedláka, viděl jsem tedy, že ti ta slušnost je vrozená. A to také paní kněžna hnedle zpozorovala a také se jí to zalíbilo. Ona tě zná!“

„No to mě těší, vaše milost. A v kteroupak hodinu se mám, vaše milost, u paní kněžny hlásit?“

„Po dvanácté hodině jdi do toho domu — nechod tam ale předními vraty — vejdi tam zadními dveřmi, u nichž jsi stal s kočárem. Když přijdeš ke dveřím, obrať se na pravou stranu a uvidíš v kamenném prahu malý výklenek, do toho výklenku strč celou ruku a nahmatneš železnou paličku, tu povytáhni k vrchu a dívej se na dvéře, a když uvidíš, že se

polovice dveří otvírá, spustí paličku a rychle vejdi do dveří a ony se samy za tebou zavrou. Za dveřmi uvidíš jiné dvře ve zdi a vedle dveří uvidíš viset dolů hedbávnou šňuru; tu vezmi do ruky a třikrát s ní trhni a zůstaň stát u dveří, a za chvílku otevře ti dvře černě oblečená paní a ta ti řekne, aby jsi šel za ní, a povede tě točenými schodami nahoru do knihovny a tam budeš čekat na paní kněžnu. Když tam paní kněžna vejde, pokloň se jí slušně a ohlas jen svoje jméno . . .“